Szerkesztőség
és
kiadó hivatal
Piacz, Simonffy-ház a városházával szemben.

Ide intézendők a lap szellemi részét illető minden közlemény, valamint az előfizetési pénzek, a kiadás körüli panaszok és a hirdetmények. Bérmentetlen levelek csak ismert kezektől fogadtatnak el.

DEBRECZENI ELLENŐR

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.
A SZABADELVŰ PÁRT KÖZLÖNYE.
Megjelen **naponként,** a vasárnap és péntek kivételével.

Előfizetési ár:
Helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve!
Egész évre 10 frt — kr
Félévre 5 frt —
Negyedévre 2 frt 50
Egy hóra 1 frt —

Hirdetési dij:
Öt-hasábos petitsor egyszeri beigtatásért 5 kr. — Bélyegdij minden hirdetésért külön 30 kr. — Nyilttér 4 hasábos petitsorért 20 kr.

X. évfolyam. 1883. Debreczen. Hétfő, január 29. 20. szám.

A miniszterelnök mint ellenzéki.

(T.) Gróf Apponyi Albert kidugván kis ujját az ellenzéki büvös körből, megakart próbálkozni magával: hogy milyen lenne ő mint miniszter, vagy pláne, mint miniszterelnök. Tükörbe akart nézni, hogy meglássa, mint venné ki magát, ha onnan a miniszteri bársony székből tenné meg az ő „nagy szabás u“ javaslatait, a milyenekről a mai lelki szegény miniszterek még csak álmodozni sem birnak. Nem akarta ugyan is elhinni a nemes gróf, hogy könnyebb ellenzékeskedni, mint kormányozni s kilépvén a javaslattevés porondjára, jó formán meg sem állhatott, mikor ugy le ütötték lábairól, hogy talpaival mutogatta az eget.

Megtörtént tehát, a mit oly gyakran „kértünk szépen“: hogy ugyan te böles és dicső ellenzék, hiszen igy is elhisszük mi felőled, hogy böles és dicső vagy, de akkor hinnők el még csak egyszer, ha nem csak kritizalni, de javasolni is tudnál. Hanem persze, annak, aki a szárazon áll, mindig nagyon könnyünek tünik fel a korcsolyázás, csak mikor a jégre megy veszi észre, hogy meg sem tud állni a lábán. Apponyt Albert is addig-addig biztatta hát magát, addig addig tartotta magát nagy államférfiunak, hogy végre nem állhatván, a javaslattel terére kicsusszant.

De hiszen kapóra is jött. Éppen ott portyázván Hegedüs Sándor, rögtön az uj akvizicio mellett termett s egy-két szives szóváltás után ugy kirugta Apponyi alól a lábakat, hogy nagyot roppant a jég az alatt a testrész alatt, a melyik azt megütötte. Látván pedig Pulszky Ákos az ő Góliatjokat a jégen, vagy jobban mondva, a küzdhomokon végig nyulni, maga is rugott rajta egy párt. Mikor pedig a nemes gróf ujra felemelkedett volna, és rés után néz vala, melyen tisztességgel elmenekülhet, akkor látja, hogy a rés előtt, mintegy Csimborasszó, ott áll a Tisza Kálmán alakja.

Gondolom hogy soha nem látta még Apponyi Tisza Kálmánt ily óriásnak, kinek, a más különben detto elléggé hosszu nemes gróf, a térdeig sem ért vala. Csak ugy könnyedén ragadá gailéron a menekülni akaró viadort mondván: Dejszen édes kedves barátom, nem szalasztjuk el az alkalmat. Nyolcz év óta támadsz és kritizálsz, megütlegelsz te engem az ellenzékiség biztos sánczai mögül, és bizony eltekintve attól hogy a sik mezőn, egyedül tetteim erejében bizva, minden más fedezet nélkül állok, nem igen kimélgettél. Na hát most az egyszer meg próbáltad kitenni onnan a lábadat, hogy magadat nem csak mint ellenzékit, de mint javaslatot tenni tudó kormány férfiut is be mutathassad a hazának: adom tehát én át neked az én miniszteri székemet egy órára, és leszek addig a te helyeden amig te, az én helyemen lenni méltóztatol.

És hogy ez után mi történt, remélem, hogy igen tisztelt olvasóink is tudják. Az a történet ugyanis, hogy Apponyi az uzsora törvény ügyében javaslatokat tenni méltóztatott. Tisza Kálmán aztán felfogta a javaslatot, Apponyi grófful egyetemben, s ha méltóztattak már látni, amint a szökőkut vizsugara az általa felkapott lapdával játszik, ugy játszott Tisza Kálmán az Apponyi javaslataival és Apponyival. Ugy hogy a nemes gróf, a kinek pedig jó a „mundstikli“-je, nem szót, de még hangot sem birt emelni az alatt az ülés alatt, és leforrázva, lelocsolva, porba hentergetve igyekezett hazá felé megkérdezni: hogy vajjon otthon van e a hires szónok gróf Apponyi Albert, mert ha otthon van, akkor ő nem Apponyi Albert. Szerencsére azonban Apponyi Albert nem volt otthon, s igy a nemes gróf még most az egyszer meg maradhatott a bőrében. De ha egyszer majd kormányra kerül ime adott neki egy kiskóstolót Tisza Kálmán, hogy mint fogja majd akkor a bársony székből is meg a bőréből is kirázni.

— **A kivándorlók.** A belügyminisztérium az Amerikába való kivándorlás ügyében kimerítő és megbizható adatok beszerzése végett külképviseletek utján az Észak-Amerikai Egyesült-Államokhoz és az ottani különböző kivándorlási és gyarmatosító társulatokhoz fordult, hogy aztán ezen adatok alapján a kivándorlás korlátozására szükségesnek mutatkozó intézkedéseket megtegye. Egyuttal a törvényhatóságok is jelentéstételre szólittattak fel az iránt, hogy területeiken lehetségesnek mutatkozik e a gyarmatositás s ha igen, mely feltételek és viszonyok közt volna keresztülvihető? Mihelyt mindezen jelentések beérkeznek, az ez ügyben annak idején egybehivott enquête ismét összeül, hogy e fontos tárgyra nézve concret határozatokat hozzon.

Országgyülés.

— A képviselőház. —

Budapest, jan 28.

Tegnap, szorongásig tömött karzatok előtt, érdekes ülés volt. Egész sor személyes felszólalás, támadások visszautasitása, napirend-vita, uzsora-kérdés, zsidókérdes követte egymást.

A képviselőház tanácskozásait némely szelid természetü személyes kérdésekkel kezdte meg. Rossival és Fekete Lajos szóltak röviden ily ügyekben, mire Polonyi a napirendhez szólván, a ház az uzsora-javaslatot tárgyalta folytatólagosan. Első szónok Apáthy István volt, ki alapos fejtegetésekben gazdag beszédével az 1. §-hoz beadott valamennyi módositvány ellen nyilatkozott és Komjáthynak a „tudományosság befolyása és pressiója“ felől mondott nyilatkozatát kellőleg torolta vissza. Rohrer Victor szólt még és utána Helfy Ignácz, ki beszédének élét Apponyi Albert gróf ellen irányozta, a kiről azt mondá, hogy vezér, ki pártot keres; vezérszónok, a ki keresi a programmot; kinek egész politikai szereplésében döntő szerepet játszik három csepp: a socialistikus olajcsepp, kék-vér és szentelt viz csepp. Végül maga is módositványt adott be az 1. §-hoz.

Apponyi személyes kérdésben emelt szót röviden, mire Helfy replikázott vissza szintén röviden és simán. — Itt az uzsorajavaslat tárgyalása félbeszakitatván, a ház a kérvények targyalására tért at.

Mint olvasóink emlékeznek, hétfőn a tapolczai kérvény fölötti vita szakadt félbe, — most tehát ezt folytatta tovább a ház. Simonyi Iván szólt először hosszasan, erős próbára tevén a ház türelmét. Eleinte még némi humorral szólt, de később aztán ellaposodott a szónoklata s a ház tagjai is élénk diskursust kezdtek. Simonyi ugy vezette be fölszólalását, hogy neki volt alkalma practice is foglalkozni a zsidókérdéssel“, mely kijelentésével hangos derültséget fakasztott a házban. 1 és háromnegyed óránál hosszabb beszédében felhozott minden képzelhető, s jobbára ismert, közkeletü vádat a zsidók ellen: hogy kivonják magukat a katonai kötelezettség alól; hogy egymást portálják és pártolják, ha valamelyik bünteényt követ el, a többiek mesés összegeket raknak össze, hogy kimentsék stb.

Még azt is megmondta, hogy neki hat gyermeke van, de — nem lévén zsidó — a miről ő nem tehet, nem tudja mire nevelje őket — (Verhovay közbeszólt: neveljen saktert belőlök! Nagy derültség.) ½ 12 órakor még mindig beszélt; a ház alig varta, hogy fejezze be már szónoklatát, mikor azt jelentő ki Simonyi, hogy csak „közeledik“ beszéde végéhez, mire ismét nagy derültség tört ki. Beszédo további folyamában visszatért a Pozsonyban történt zsidóellenes hecczekre s azokból nem egy reszletet beszélt el. Még azon képtelenség bebizonyitásához is hozzafogott, hogy Tisza Kálmán, ha nem is fanatikus (!), de mindenesetre titkos antisemita, miért is szónok tiszteletét és hodolatát fejezi ki a miniszterelnöknek.

Szólt még Herman Ottóról is, kit, demokrata demagógnak“ mond. Már 2 óra elmult volt, mikor Simonyi befejező beszédét. Mindjárt Tisza Kálmán replikázott neki vissza, hogy igenis, bizonyos értelemben antisemita marad jövőre is, — és ha a fajok és felekezetek közti gyülölet szitásának meggátlására a mostani eszközök nem elégségesek, a törvényhozástól hatékonyabbakat fog kérni.

A ház élénk, zajos tetszéssel fogadta eme kijelentést. Hermann Ottó epésen replikázott vissza s kijelenté, hogy ugy a függetlenségi párt álláspontjáról, mint a szabadelvüség tekintetéből minden solidaritást megszakit Simonyival.

A református convent.

Budapest, január 28.

A református convent, gród Dégenfeld Imre s Török Pál superintendens elnöklete

A „Debreczeni Ellenőr“ tárczája.

Egy asszony, a kinek bogara van.

Regény.

Irta: Tóvölgyi Titusz.

(27-ik folytatás.)

— Azt mondom én magának, és megesküszöm százszor ha kell; — azt mondom én magának, hogy maga rettenetesen téved. Nekem Baktay Gábris épen annyi mint akárki más, szegényre épen olyan keveset adok mint magára és mindenkire. Nekem nem kell senki, ha az égből jönne sem . . . Ha, ha, ha! kaczagott izgatott erőlködéssel, — ez valóban különös. Ha ha ha!

— Ha, ha, ha! — kaczagott Oldalos még hangosabban; — hanem azért annyit jövendőlök magának édes Zsuzsikám, hogy maga soha nem lesz a Baktay Gábris felesége, — becsületemre mondom.

Zsuzsika más körülmények közt bizonyosan tesz a „becsület“-re valami megjegyzést, csakhogy most semmiféle megjegyzésre nem volt képes, csak kaczagott folytonosan és siralmasan.

— Maga férjhez akar menni édes Zsuzsikám, becsületemre, — maga nagyon szeretne férjhez menni. Nem is mondom, hogy nem sikerül, csak azzal a Gábris féle szekérrel hagyjon föl, mert arra nem fog feljutni. Lássa lelkem, — folytatá az ügyvéd, leirhatlan animóval, — egy ilyen házaló asszony pereket keriteni, nekem például . . .

— Ha, ha, ha! — Ha, ha, ha! — Ha, ha, ha! — kaczagott Pereczné egy ház falához támaszkodva, roppant kinnal, hogy Oldalos majdnem könnyeket huilatott örömében. — Önhöz menni? . . . Ha, ha, ha!

— Nana Zsuzsika, — becsületemre, — egy olyan asszony, a ki három óra alatt képes az egész várost bedobolni azzal a hirrel, hogy a Szerecsenné butorát elszállitották, egy olyan asszony feleslegessé tesz minden hirdetési falragaszt, dobolast, hirlapot, és a többi; — egy olyan asszony megérdemli, hogy feleségem legyen. — Most persze Baktaynéhoz jut a hir, — mondá amint a Baktayné házához értek.

Pereczné azonban nem volt már sem holt, sem eleven; szédülve és tántorogva, — a nélkül, hogy az Oldalas szavaira csak egy szó választ is képes lett volna adni, — berohant a kapun és semmi kétség benne, hogy a Baktainé karjaiba ajul, — ha nem lett volna mégis annyi esze, miként meggondolja, hogy a Gábris fele történetet talán még is jobb lesz szönyegre nem hozni.

Ami pedig a törvények képviselőjét illette, kimondhatlanul megvolt elégedve magaviseletével, s mintegy kárpótolva volt a reggeliért. Nem adta volna husz forintért, ha negyven lett volna zsebében, és azt az egyet, hogy t. i. a sors, Pereczné vel, — ha bár büntetésből, de még is csak összehozta. Ismét egy tanulság; hogy soha sem kell megijedni!

XV.

Karácsony estéje.

Közeledett karácsonynak estéje. A dolog megállt, ünnepi szint öltött az alkonyat. Minden háznál tisztogattak, rendezgettek, majd mindenütt vártak valakit, aki a családi boldogság ez estéjén nem akart égyedül maradni, s ha már saját családjában nem is, legalább a másében gyönyörködhetett. Hanem akit sehova nem hivtak s a kihez nem igérkezett senki, az Berta volt.

Kis gyermekével egyedül, üres szobákban, még cselédjeitől is elhagyottan ült az anya, és nem mert sirni, nehogy elvegye kis fiacskájának kedvét, ki azon érzetben, hogy kapni fog valamit, örömmel verdeste össze apró kezecskéit. —

A szakácsnéra nézve éppen jókor jött e szerencsétlenség. Peták örmesternéhez volt hivatalos, hova Klocsek káplár is eligérkezett, már t. i. a szakácsné udvarlója. Berta azonban, ki a süket és álmos dajkával felt együtt maradni, megkérte a szakácsnét hogy tiz órára haza jöjjön, mit az nagy kelletlenül, (miután sokáig gondolkozott volna azon, nem jobb lenne e mindjart felmondani a szolgálattal és nem jönni haza, reggel pedig elburczolkodni, és Klocsek oldala mellett egész kedélyességgel tölteni el az ünnepeket, megigérte.) Restelte mégis a felmondást e féle furcsa ok miatt, mi a szegény cselédnek oly könnyen elvehetné jóhirnevét. Hanem bezzeg amint a szerencsétlenség beköszöntött s az érdemes urak elvitték még a cselédágyakat is, tehát Hani igen nagy fajdalom közt ugyan, de mégis csak kijelenté, hogy ő tiz órára ma már nem fog haza jönni, holnap pedig végképpen eltávozik, miután a tekintetes asszony maga is belátható, hogy ágy nélkül aludni, konyhai edények nélkül pedig főzni nem lehet. És a szakácsné e felmondása a roppantul inyére volt a süket dajkának, kit a város kocsisa már régen ostromolt, hogy miután ő, t. i. a kocsis, ellátás helyett évi járulékot kap, főzni pedig maga nem tud, sőt ideje sem igen volna hozzá, tehát feleség helyett e fogadna Pacsirta Rózsit, már t. i. a süket dajkát, és mindaddig meg is tartaná maga mellett, amig persze, — alattomban értetődik — el nem kergetné magától. — A süket dajka tehát hüségének felajánlására ünnepélyesebb alkalmat, a karácsonynál még csak nem is képzelhetvén, Hani szakácsné után ő is sietett, szolgálatának rögtöni felmondásával, és Berta nem tartóztatta egyiket sem. Na de igy szokott az lenni régi idők óta és nem tartanók helyeselnetőnek, ha itt, például regényünk kedveért, egyszerre megváltozott volna az emberiség. —

A nap tehát, melyre annyi örömmel várt, megérkezett és következett az óra, melyben meggyulnak a gyertyácskák, s meleg családi tüzhely mellett, körül veszi karácsonyfáját a kis sereg, midőn a fényes világosság, gyönyörtől ragyogó szülői szemekből viszsugárzik.

Berta végig tekintett az üres szobákon, csak a középsőben állt egy ágy, egy asztal és egy szék. — Az asztalon egy üveg viz. — Ez és a levegő, az az egyedüli anyag, melyet még nem birtak elsárni, hogy pénzért adják.

Ily keserv, ily fajdalom közt készitni el a karácsonyfát, bizony nehéz feladat. Nem volt senki, aki a kis Zoltánkára vigyázzon, vagy vele játszadozzék addig, mig az anyácska felkötözi az aranyos diókat, czukor babácskákat, kis lovas katonákat mézeskalácsból, és a szines gyertyácskákat. A megrepedésig feszült szivvel, mikor kiment, könyeit megeresztve, mikor visszatért, elfojtva, Berta csak egy egy pillanatra hagyhatta el gyermekét, s ez alatt a pillanat alatt, reszkető kezekkel, sebesen csakis egy két tárgyat kötözhetett fel a zöld fenyő ágacskákra, mialatt könyei záporként folytak, s az üres konyha, melynek puszta tüzhelyén a karácsonyfa állt, visszhangzott a görcsös zokogástól.

Ami Zoltánkát illette, ő, ha anyja mellette volt, a tágasabba lett szobákban igen jól találta magát. Ujra jobbra-balra és bátran nyargalhatott vesszö paripáján mindenfelé. „Be jó most!“ — kiáltá olykor, és anyjákoz fordulva, ösztöne arcza egészen kifejezé, hogy miért kezkáztatja e kérdést: „Ugye e anyácska, nem hozzák vissza többet?“

— Nem édes gyermekem, — nem hozzák vissza többet, — válaszolá fuldokolva az anya és sietett ki a karácsonyfához, mint egyedüli tárgyhoz, mely keservét mintegy felfogni látszék, s a reá hullt könyek ugy tekintettek vissza reá, — miutha a facska bensejéből fakadnának. —

És igy telt el az egész nap, persze a nélkül, hogy Berta evett volna valamit.

(Folyt. köv.)

☛ Lapunk mai számához egy félív melléklet van csatolva. ☚

alatt folytatta tanácskozásait. A napirend tárgya volt a fegyintézetekben működő lelkészek ügyében teendő intézkedések megtétele. A convent elhatározta, hogy a fegyintézetekben működő lelkészek nagyobb segélyben részesitése s nyugdijképessé tétele ügyében felir az igazságügyminiszterhez.

A miniszterelnök értesiti a convenset a külügyminiszter leiratáról, melyben a convent nek a tábori ref. lelkészeknek szaporitását kérő felterjesztésére válaszol. A külügyminiszter a szaporitás szükségét nem látja. A leiratot tudomásul vették.

Az anyakönyvek rendezése ügyében a kisüldött bizottság javasolja, intézzen a convent feliratot a kormanyhoz, hogy az anyakönyvek egész országra szóló mintája készittessék el.

Török Pál superintendens as anyakönyveket az egyház feltett kincsének tartja; rendezze azt maga az egyház. Inditványozza, hogy a jövő conventre minden kerület a vezetett anyakönyvek mintáját mutassa be, hogy igy a hiányok pótoltassanak s az egyöntetüség megállapittassék. A convent ez értelemben határozott.

Eszmék az uzsora törvény tárgyalása alkalmából.

— Három czikk —

irta: Dr. Szántó Sámuel

Most tárgyalja a képviselőház az uzsoratörvényt, mely hivatva volna társadalmi miseriáinkon, gazdasági bajainkon segiteni. Ujra megindult tehát a mozgalom, mely a tőkeszabadság béklyóba verését czélozza, mig egy u. jezirkulus vitiosusban ujra elkövetkezend azon idő, a melyben a tőke nem tekintetik oly ellenségnek, melyivel szemben mindenféle preventiv módokhoz kell nyulnunk.

Mióta a legujabb kor kereskedelmi rendszerei megalakultak, a nemzetgazdászat tudósai között örökös a vita — mert hiszen vitázniok kell valamiről — a tőkeszabadság és a kamatkorlátozása fölött; ép ugy: mint örökös a harcz a szabadkereskedők és védvámosok között. Volt idő, a midőn a gazdasági elvek kedveztek a kamat korlátozás eltörlésének, a 60-as évek áramlata elsepérte az uzsora törvényeket és a tőke szabadnak nyilvánittatott. Anglia e téren mindig az első — már 1854 aug. 10-én kelt törvényében kimondotta, hogy mindazon régibb időből maradt szabályzatok és rendeletek, valamint letező törvények, melyek a kamatláb meghatározására vonatkoznak, hatálytalanokká válnak. 1866 decz. 14-én Ausztria és nemsokára reá Magyarország is megszüntette a kamatkorlátozást. Hasonló értelemben járt el 1867 januárban Poroszország is. Azóta változtak a viszonyok. A tőke, mely mint a folyam ott, hol vele bánni nem tudnak, nagy pusztitásokat tett, gátokat kellett tehát ellene emelnünk. Az első korlátolás 1877-ben létesült, mely a 8%-t rendelte el mint kamatmaximumot. Azonban a gát elégtelennek mutatkozott és most készitik az ujabb védsáncot ellene.

A nemzetgazdasági elvek eme ingadozása önkénytelenül támasztja bennünk a kérdést: vajon a tőkeszabadság annyira veszélyes e, hogy a legegészségesebb társadalmat is megmételyezi, vagy a társadalom gyenge ezen szabadság elbirására? Mert kétségtelen, hogy mint, a történet tanusága szerint — a népeknek a szabadságra meg kell érniök: ugy a társadalomnak is erkölcsileg annyira kell megszilárdulni ma, hogy a tőke szabadságával élni tudjon. Kine tudná azt hogy a tőkekamat rendkivüli korlátozása, a kamatmaximumon tulmenőnek szigoru büntetése a pénzhiányt növelni fogja. A tulajdonosok csekély kamatért nem fogják tőkéiket koczkáztatni, aminek következménye a magán hitel megszünése leend. Szabad konkurrenczia mellett azonban több pénz áll a vállalkozók rendelkezésére, a kik gyakran magasabb kamat fizetése mellett is hasznot huznak. Világos példa erre, hogy Angolországban épen a kisbirtokos és farmerek kérték a kamatkorlátozás eltörlését, holott Poroszországban épen az aristokratia ellenezte azt, tekintettel a nagybirtokosság könnyelmüségére.

Bizonyos tehát, hogy a tőke szabadság csak ott lesz áldásos, a hol a társadalom a kiköltsönzött pénzt ujra értékesiteni tudja, a hol a tőke productiv czélokra használtatik. A gőz ereje magában véve nagy károkat, rombolásokat vihet végbez, de a ki azt felhasználni tudja, annak segitője lesz a munkában. A kereskedőt nem az teszi tönkre, ha 10% et fizet, mert kereskedésén nyerhet 20%et, sokkal bajosabb, ha banktól 8%-re, de nagy utánjárással csak kis összeget kaphat. Olyan társadalomban azonban, a hol a pénz könnyü hozzáférhetése csak a könnyelmüséget mozditja elő, hol a hitel és váltóképesség korlátozásáról kell gondoskodni; ott természetesen a tőke nagy garázdalkodást fog végbez vinni. A létért való küzdelemben Darvin theoriája szerint a gyengébb pusztul. Nálunk fajdalom a társadalom a gyengébb. Valamint — tehát — a gyenge ipart vámsorompók által védjük az erősebb elniprásától, mint a növény beoltás által az idegen erőt saját fajának edzésére forditja: ugy a gyenge társadalmat is preventiv eszközök, korlátokkal is annyira erősitjük, hogy a tőke erejét saját életének fentartására fordithassa.

De ne feledjük: nem elég a növényt megóvni, azt áponi, fejleszteni is kell. Nem elég tehát, ha a társadalmat a káros befolyás ellen megvédjük; azt erősiteni, erkölcsileg javitani kell. —

A társadalom nem más, mint az egyesek összesége, ha tehát az egyes személyt javitjuk, javitunk a társadalmon. Az egyesek javitását pedig a nevelés mozdithatja elő és igy világos, hogy az egész társadalmi reform az iskolából indul ki.

Az uzsora és annak kártékony következménye tulajdonképen két egyén erkölcsi hibáján alapszik. Az egyikben hiányzik a jellemesség, mely megtiltaná embertársa zavarának kiaknázását, hanem kötelességévé tenné a szerencsétlenen — ha módjában van — segiteni. A másikban hiányzik a takarékosság, melynek szabványai szerint az ember jövőjéről is tartozik gondoskodni, hiányzik a takarékosság, mely a könnyelmüségnek, a pazarlásnak és tobzódásnak ellensége. Az iskolára hárul tehát az első, legnehezebb feladat: a jellemnevelés.

Zsidó hősök.

— Válaszok. —

Szalay Imre, az antisemita képviselő, néhány nap előtt felkiáltott a képviselőházban, hogy szeretné ő egy zsidó hős nevét hallani a mi szabadságharczunkból. Azóta a lapokban többen megörvendeztették egy-egy vitéz zsidó honvéd nevének említésével. Többi közt feleleveniték Einhorn Móricznak (néhai Horn Ede államtikár fivérének) emlékét, ki másik testvérével, Antallal (a szentpétervári „Journal de St. Petersbourg“ mai szerkesztőjével) együtt honvédtüzérnek állott be s Bem alatt ágyuja mellett esett el ütközetben. Elmondták továbbá, hogy midőn a Simonich csapata hazánkba tört s a vágujhelyi népet is kirendelték ellene, a Kosztolnánál megfutni kezdő szabad csapatokat egy Mangold nevü zsidó (a füredi orvos fivére) tartóztatá felbátoritó szavakkal, miközben ellenséges golyó érte s meghalt. A Bem egyik elvesztett ütközete után német lovasok üztek egy honvéd tisztet, megadásra szólitva fel azt. Ő rájok lőtt, egy lovas pedig levágta az ő jobb kezének mutató ujját. Ekkardját kérték, de ő felmordult: „Az én kardommal egy osztrák sem fog parádézni“ s véres kézzel törte ketté kardját a saját térdén. Ezért aztán több évi börtönre itélték. E volt tiszt ma is él, „csonká“-nak nevezik hiányzó ujja miatt, neve Adler Manó s testvére az eszlári Scharf József sakter édesanyjának.

Tegnap Klapka tábornok jelenté ki a lapokban, hogy a honvédek soraiban számos zsidó tiszt volt, kik jól teljesiték katonai kötelességüket: az ő komáromi főintendánsa, a derék Holländer Leó*) szintén zsidó volt, s e férfiu fáradhatatlan buzgalmának, odaadásának és áldozatkészségének lehetett köszönni, hogy a sereg élelmezése a legsulyosb körülmények közt sem szenvedt fenakadást; fiai szintén a honvédseregben szolgáltak.

A „Fővárosi Lapok“ szintén emlit, még pedig a magyar irók sorából, egy vitéz honvédet, ki akkor még zsidó volt: Rózsa Antal aradi tanárt (irói nevén Rózsaágit,) ki Branyiczkónál vitézül harczolva, több nagy sebet kapott. Szóval, lehet emliteni elég példát s Klapka helyesen idézi a Szalay Imre közbeszólására a franczia példaszót „qui dit trop, ne dit rien“, (ki nagyon sokat mond, semmit sem mond.) Vagy vadat mond s abszurdumig viszi a dolgot, mint Simonyi Iván, ki pozsonyi német lapjában már azért támadja meg a zsidókat, mert a magyar tudományban minden pozicziót a maguk részére foglalnak el. Simonyi Zsigmond egyetemi helyettes tanár is felszólalt ez ellen, kijelentve, hogy ez állitás valótlan s elmondva, hogy a zsidó magántanárok egy krajczárt sem kapnak működésökért, melyet tehát nem üzhetnek üzletből.

Ezek elsorolásakor a „Fővárosi Lapok“ e méltán legolvasottabb kitünő szépirodalmi lapunk a következő szavakkal zárja be közleményét: „Egyébaránt, a ki a zsidóság magyarosodását és ugy nevezett „zsidó szellem“ átalakulását óhajtja, minek sem örvendhet jobban, mint ha mentül több zsidó lép a magyar tudomány és irodalom szolgálatába, mert ezek mind az idealizmus, hiveivé és valódi magyarokká lesznek. Az Agai Adolf tárczarajzaiban, a Simonyi Zsigmond magyar nyelvészeti működésében, Bánóczi József „Révai“ és „Kisfaludy Károly“ életrajzaiban, Marczali Henrik történelmi munkáiban, a Kiss József költeményeiben, a Dóczi Lajos „Csók“-jában sat. mégis csak nagyobb haszna van tán a magyar nemzeti müveltségnek, mint a tősgyökeres magyar Simonyi Iván amaz irodalmi működésében, hogy a magyarosodásra nagy mértékben rászoruló Pozsonyban német lapot szerkeszt.“

*) Édes atyja a helyb. ipar és kereskedelmi bank közti-zeteletnek örvendő igazgatója Hollaender Gyulának, ki a szabadságharczban maga is mint honvéd kapitány küzdött.

A veres kereszt egylet Debreczenben.

Debreczen, január 29.

A veres kereszt egylet ügyben Simonffy Imre polgármester ur elnöklete alatt a városháza nagy termében értekezlett tartatott, melyre városunk polgárai szép számmal jelentek meg.

A polgármester ur midőn az értekezletet megnyitja hosszan leirja a veres kereszt egyletek keletkezésének történetét, azok czéljait, multját, jelenét; — (mi már több izben ösmertettük lapunk hasábjain) és aztán kéri az értekezlet tagjait, hogy a köztük kiosztandó aláirási felhivásra minél számosabb aláirást szerezzenek.

Közöljük városunk közönségéhez intézett felhivást.

* * *

Aláirásra felhivás.

Az Ő császári és apostoli királyi Felsége a Király és Ő császári és királyi Felsége a Királyné legfelsőbb védnöksége alatt álló „Magyarszentkorona országainak vörös-kereszt egylete“ javára.

Ezen egylet czélja: a háboruban megsebesült, vagy megbetegedett harczosok ápolása, az egészségügyi csapatok működésének támogatása. — Feladata továbbá a rokkant katonákat és a háboruban elesett, vagy munkaképtelenné vált harczosok hátrahagyott családjait segélyezni. — Czélja végre rendkivüli szerencsétlenségeknél, u. m. árviz, tüzvész, járvány esetén közhasznu tevékenységet kifejteni.

Ezen egylet, mely a szeretet és humanismus nagy müve, csak ugy lesz képes magasztos feladatát teljesiteni, ha hogy a budapesti központi anyaegylet a vidék részéről hathatósan támogattatik, vagyis ha minden községben fiókegylet alakul, melynek feladata ugyanaz kicsiben, a mi a központi anya egyleté nagyban.

A központi igazgatóságtól vett megkeresés folytán bizottsági közgyülésünk a vörös-kereszt egyletnek városunkban minél szélesebb körben való terjesztése s a fiók-egylet megalakulása czéljából, elnökletem alatt egy 24 tagból álló bizottságot küldött ki.

Ezen bizottság határozata folytán tisztelettel kérem meg a Czimet, hogy fáradságát nem sajnálva, az 1883. január 1-től számitandó kötelezettséggel minél több tagot gyüjteni s ezen ivet legkésőbben 1883. február 15-ig hozzám beküldeni sziveskedjék, hogy igy a helybeli fiók-egylet még február hóban megalakithatható lehessen.

A veszedelmes leánykérés.

— Björnson elbeszélése. —

Abban az időben, hogy Aslaug felnőtt leány lett, nem volt már többé béke a Husaby-háznál. Minden este elcsépelték egymást a falu legnyalkább legényei. Legrosszabb volt szombat éjjel; ekkor az atya, az öreg Knud Husaby soha sem feküdt le anélkül, hogy magán ne tartsa bőrnadrágját s ne állitson ágya mellé egy hatalmas nyirfa-fütyköst. Ha ilyen csinos leányom van, mondá, meg is tudom őrizni.

Nessed Thore csak egy zsellér fia volt, de még is voltak emberek, a kik azt állitották, hogy leginkább látogatja a Husaby-ház parasztlányát. Ez azonban nem tetszett az öreg Knudnak; azt mondta, hogy nem igaz, ő legalább soha sem látta őt háza táján. Az emberek azonban mosolyogtak egymás közt, mert ha keresgélni akart volna a szénás padláson, a hol Aslaugnak mindig akadt tenni-venni valója, bizonyosan megtalálta volna Thoret.

A tavasz megérkezett s Aslaug a hegyekre ment a csordával. Ha a nap melegen megfeküdte a völgyet s a szikla hüvösen emelkedett a nap párái fölé, a kolompok kongtak, a juhászkutya ugatott, Aslaug dalolt s a havasi kürtön tülkölt: a legényeket elfogta a szivfájdalom, ha közelébe jutottak s ezt a képet látták. S az első szombat egyik a másik után lopózott fel. De gyorsabban kerültek onnan le, mint feljutottak; mert egy legény fenállt és leste, ki jön fel, mindegyiket megfogta, megforgatta ugy, hogy élete fogytáig megemlegette e szavakat: jöjj fel máskor is, majd többet kapsz. —

A mennyire a legények következtethették, csak egy volt az egész egyházban, a kinek ilyen öklei voltak s ez épen Nessed Thore volt. S a többi parasztleány mind azt mondta, hogy mégis csunyaság az, hogy ezt a zsellérfiut tartja legtöbbre Husaby Aslaug.

Ezt gondolta az öreg Knud is, mikor a dolgot hallotta s azt mondá, hogy ha senki sem találkozik, a ki megtudja zabolázni, majd elbánik maga vele. Knud ugyan már rajt járt az öregség ujján; de ha el is mult hatvan esztendős, mégis megbirkozott néha-néha otthon a legidősebb fiával, ha unalmas lett neki az otthon élet.

A Husaby-legelőre csak egy ösvény vezetett, még pedig a házi kerten át. A legközelebbi szombat este, mikor Thore fel akart menni a hegyre s lassan keresztül lopózott az udvaron, szinte megkönnyebbülve, mikor már tul volt az épületeken, egy markos legény ugrott eléje.

— Mit akarsz? kiáltá Thore s ugy csapott arczába, hogy szinte rengett bele.

— Azt mindjárt megtudod, mondá egy másik mögötte, nyakszirten csapva őt. És ez a leány bátyja volt.

Itt van a harmadik ficzkó, mondá az öreg Knud s egyenesen neki rontott.

Thore erősebb lett a veszedelemben. Hajlékony volt, mint a füzfa s ugy vagdalódzott maga körül, hogy csak ugy csattogott: megfordult és lehajolt; az ütés nem érte, a hol senki sem várta, oda ütött. Lehajolt és felugrott; mindamellett derekasan elpáholták. Később azonban igy szólt az öreg Knud: „Ilyen derék legénynyel még nem viaskodtam.“ Addig verekedtek, mig vér csurgott s ekkor azt mondta Husaby: Állj. Ha a jövő szombaton Husaby meg fiai ellenére is fel tudsz menni, tied lesz a leány!

Thore haza vánszorgott, a mennyire birt s otthon lefeküdt. Sokat beszéltek a Husaby-házban történt verekedésről; de mindegyik azt mondta: Mit is akart ott. Csak egy lelek nem mondta ezt, és ez Aslaug volt. Várta őt akkor szombat este, de mikor megtudta, hogy mi történt közte és atyja közt, leült és sirt és azt gondolta: Ha nem kapom meg Thoret, nem lesz több vidám napom az életben.

Thore az ágyban maradt vasárnap s mikor elérkezett a hétfő, ugy érezte, hogy még fekve kell maradnia. Eljött a kedd és igen szép nap volt. Esett éjjel, a hegy oly üde zöld volt, az ablak nyitva állt, illat áradt be, a csengetyük lehangzottak a hegyről s ott fenn dalolt valaki . . . valóban, ha nem ült volna anyja is a szobában, sirva fakad. Megjött a szerda is, és ő még mindig feküdt; csütörtökön gondolkozni kezdett a felett, vajjon nem kell-e szombaton ismét egészségesnek lennie s pénteken már lábra állt. Csak azokra a szavakra gondolt, melyeket az atya mondott neki: „Ha a jövő szombaton Husaby meg fiai ellenére is feltudsz menni, tied lesz a leány.“

A Husaby-legelőre csak egy ösvény vezetett, a mint már mondva volt; de egy derék ficzkónak másképen is fel kellett jutnia, ha az egyenes ut el volna zárva. Ha például körülevezné a földnyelvet s ott kikötne, talán felkapaszkodhatnék, ha még oly meredek lenne is a hegy, hogy a kecskék is csak nagynehezen tudnak felkuszni.

Megérkezett a szombat és Thore korán reggel elment hazulról. Szép nap volt; a nap ragyogott, minden eleven volt a csalitosban. A hegyről lehangzott a dal meg a tülök, Thore a kapu előtt ült, s mikor a nap lealdozott, ködpára vonult fel a hegy felé; fölnézett, de ott minden csöndes volt; áttekintett a Husaby házra, — azután a csónakba ugrott s megkerülte a földnyelvet.

A kunyhó előtt ült Aslaug, épen készen volt munkájával; arra gondolt, hogy Thore nem jöhet el ma este, de hátha sokan jönnek majd helyette; azért eleresztette a kutyát s nem szólt semmit sem, hanem tovább ment. Ugy ült le, hogy végig láthatott a völgyön; de onnan köd emelkedett föl, nem is igen tudott lelátni. Más helyet választott tehát, s ugy ült le, hogy arra a helyre nézhetett, a merre a Fjord feküdt! oly nyugodt volt, mikor messze elnézhetett a viz felett.

Mikor igy üldögélt, egyszerre kedvet kapott a dalolásra; „hosszu hangon“ kezdett dalolni s messze elhallatszott a hegyekben. Maga is szerette magát hallani, ezért ujra kezdte, mikor az első verset elvégezte. Mikor a másodikat énekelte, ugy tetszett neki, miutha valaki lenn felelne. „Mi lehet az? gondolá Aslaug, azután a meredek fölé ment, atölelt egy karcsu nyirfát s lenézett. De semmit sem látott; a Fjord nyugodtan terült el lenn, egy madár sem rebbent el fölötte. Aslaug ismét leült s ujra énekelni kezdett. De ekkor ugyanaz a hang felelt neki, hanem erősebben, mint előbb. „Akármiesoda ez a hang, de nem viszhang.“ Aslaug ismét felugrott, ujra kihajolt a szikla felet. S látta, hogy a szikla lábánál egy csónak köt ki; oly kicsinek látszott, mint a dióhéj, mivel nagyon mélyen volt alatta. Egy pillantást vetett le s egy börsipkát látott, alatta egy férfit, ki kuszni kezdett a majdnem csupasz sziklákon.

Ki lehet? kérdé Aslaug, eleresztette a nyirfát s visszaugrott. Nem mert választ adni magának, mert hisz jól tudta, hogy ki az. Ledőlt a gyepre, két kezével tépte a füvet, mintha ezek tartanák Thoret, s nem volna szabad azokat eleresztenі. A főgyökér azonban engedett, ő kiáltott, még mélyebben és mélyebben ásta bele kezét. Kérte istent, a mindenhatót, hogy segitse meg őt, de aztán eszébe jutott hogy Thore vállalata isten kisértése, azért nem remélhet segélyt felülről.

— Csak ez egyszer! esenge. Csak ez egyszer hallgass meg és segitsd meg őt! kiáltá s átölelte a kutyát mintha az lenne Thore, kit meg kell tartania, azután végig hempergett az ebbel a pázsiton. Hirtelen azonban a kutya ugatni kezdett: Vau, vau! és felugrott. Vau! vau! hangzott ujra s ekkor megjelent a szikla szélén a borzas sipka s Thore feküdt karjaiban. Egy perczig feküdt ott, anélkül, hogy egyik is képes lett volna beszélni, s abban a mit először mondtak, nem volt semmi értelem sem.

De mikor az öreg Husaby megtudta, mi történt az asztalra vágott, hogy ez rengett bele s igy kiáltott: A fiu megérdemli, hogy a leány az övé legyen!

Az egylet alapitó, rendes, rendkivüli s tiszteletbeli tagokból áll. Alapitó tag lehet, ki az egylet tőke gyarapitására egyszersmindenkorra legalább 20 frtot fizet, — rendes tagok kik vagy 10 frtot fizetnek egyszersmindenkorra s akkor életfogytig tagjai az egyletnek, vagy kötelezik magukat, hogy 6 éven át minden évben legalább égy frtot fizetnek.

Az, ki az iv aláirásától számitandó hatodik évben az egyletből való kilépését be nem jelenti, a rea következő hetedik évre, s igy tovább évről évre az egylet rendes tagjául tekintetik s az évi befizetést továbbra is teljesiteni tartozik.

Rendkivüli tag az, ki hosszabb kötelezettség vállalása nélkül, évenként egy forintot fizet az egylet pénztárába.

Debreczenben 1883. január 13-án tartott bizottsági ülésből.

Simonffy Imre
királyi tanácsos, polgármester.

*

Már eddig is igen sokan iratkoztak be alapitó és rendes tagokul: ezek névsorát közelebb lesz alkalmunk közzétehetni. Hisszük hogy városunkban hálás talajra talál a nemes czélu egylet, s itt oly gazdag fiók alakul, mely vetekedni fog az ország bármely vidéki városával. —

Az alakuló gyülés az aláirási ivek beszedése után tehát február hó második felében fog megtartstni. —

Szinház.

Boránd Gyula jutalomjátéka volt szombaton. — Boránd, a mint őt az idei szereplése után megitélnünk lehet, egyike a vidéki színészet méltán reménykeltő szép tehetségü tagjainak, s különösen oly alakitó tehetséggel van megáldva, mely idovel szabad tért nyit neki, a nagy szinpadokra.

Hogy jutalomjátékára nem telt meg egészen a nezőtér az ne kedvetlenitse el, — mert ha jutalomjátékát birapilag is előre tudatta volna, s ha épen azon este a Bikában dalestély is nem rendeztetik, ugy bizonnyal a közönség tömeges megjelenésével is sietett volna elösmerésének kifejezést adni, mit igyekezetével és tehetségével valóban megérdemel.

Ez este Moliere: „Kénytelen házasság-“at és Dugre „Rendkivüli előadás“ vigjátékát adták elő. A jutalmazott mindkét darabban pompás alakot producált, s az aratott tapsokra méltóvá tette magát. Az előadásban részt vett összes szereplőket dicséret illeti a kifogástalan játékért.

A kartánczokat, melyeket Boránd rendezett és tanitott be szintén zajosan megtapsolták.

*

Tegnap: Szigethy József uj „Maresa és Marisk a“ czimü népszinművét adták elő. Lapunk tudósitója az előadáson nem lehetvén jelen arról ezuttal nem referálhatunk. —

*

Kovács Gyula a kitünő szinmüvész, a jövő hó 17-en kezdi meg vendégszereplését szinházunkban; — eddigi megállapodás szerint — a következő hat vendégjátékra rándul át. u. m. Othelló, Lear, Corjolan, III-ik Rikhard, János király és Tell Vilmos.

*

Medgyaszai Evelin k. a. szintársulatunk e kedvelt tehetséges tagjának kedden lesz jutalomjátéka. A fiatal szinmüvésznő tapintatosan választotta meg a szinre kerülő darabot. Shakespeare „Szentivánéji álom“ szép diszletekkel kiállitott látványos szinmüve kerül szinre, melyben a jutalmazandó Puckot a pajzán csintalan tündért fogja játszani.

*

Szintársulatunk mint már emlitettük a jövő szinidényre csaknem egészen ujra lesz szervezve. Egyik kitünő tagja lesz a már szerződtetett Rónaszéki, ki a vidék egyik legjobb komikusa s a mult nyáron a népszinházban is sikerrel vendégszerepelt.

Napi hirek.

— Tájékoztató. —

Naptár: Kedd jan. 30. — R. kath. Etelgunda. Prot, Etelgunda. Görög orosz: (jan. 18.) Nagy Athanász izr. (seb. 22) Niszkál, hal. — Nap kél reggel 7 ó. 32 p.; ny: 4 ó. 56 p. — Hold kél reggel, nyugszik 10 ó. 8 p.

Szinház: Ma „A bety r kendője„, holnap: „Szentiványéji álom“.

Muzeum nyitva áll a főiskolában minden vasárnap 10 óráig.

Korcsolya egylet jégpálya nyitva van reggeltől estig.

Városi tanácsülés minden héten hetfőn és csütörtökön a városházán.

Versenykorcsolyázás az egyleti jégpályán febr. 4-én d, u. 3 ó.

Czigánybál (rendezik a Magyari testvérek) a Koronában február 4-én.

Betásitás ügyében értekezlet febr. 2-án.

Kataszteri gyülés febr, jan. 30-án d. e. 9 órakor a városh. nagytermében.

Városi közigazgatási ülés febr. 5-én.

Állami mének szétosztása febr. 4-én reg. 9 órakor a méntelepudvarán.

Alföldi takarékpénztár közgyülése febr. 18-án d, e. 10 órakor (sajat helyiségében.)

Iparos ifjak tánczvigalma febr. 3. a „Bika“-ban

Tombola estély. A kereskedő testület tombola-estélye a „Bika“-ban febr. 17-én.

— **Arany János szobra** javára szerkesztőségünkbe ujabban 8 forint küldetett be, melyet a debreczeni ev. ref. egyház leánynevelő intézetének felsőbb osztályu növendékei gyüjtöttek. Ezen összeghez járultak: H. Kiss Róza 1 frt, Lakatos Emma 40 kr, Jonas Szeréna 40 kr, Márky Ida 35 kr, Rosenberg Olga 30 kr, Thern Etelka 30 kr, Streck Dora 30 kr, Magyar Jolán 30 kr, Harsányi Etelka 30 kr, Könyves Tóth Paula 25 kr, Katz Etelka 25 kr, Nemes Irén 30 kr, N. N. 55 kr, Kiss Izabella 20 kr, Schmid Ilona 20 kr. Csáky Mari 20 kr. Schemér Iza 20 kr. Reiner Rella 20 kr. Szilágyi Erzsike 20 kr. Vértessy Ágnes 20 kr. Czeglédy Mariska 20 kr. Véber Mariska 20 kr. Balázs Irma 20 kr. Stempel Berta 20 kr. Katona Róza 20 kr. Horog Ilka 20 kr. Longefeld Ilka 20 kr. Szatmári Vilma 20 kr.

— **Tóvölgyi Titusz** felolvasása a szabadelvü körben tegnap délután tartatott meg. A kör tágas helyisége szorongásig megtelt hallgatókkal. Nem csak városunk intelligentiáját láttuk ott nagyszámban, de főleg városunk tekintélyes polgári osztály asietett a nem mindennapi szellemi élvezetben részesülni. Bár tudtuk, hogy a felolvasás hire általános érdeklődést keltett, de mert városunkban az ily felolvasási estélyek tartása, ugy mondhatjuk, ma még csak uttörő vállalat, — nem is lehetett volna remélni, hogy oly nagy számu hallgatóság fog megjelenni. Csak örömünknek adhatunk hát kifejezést a valóban feltünő szép siker felett. A nagyszámu hallgató közönség nem lankadó figyelemmel, s zajos tetszésnyilvánitásokkal kisérte a minden izében hatásos szép felolvasást, melynek végeztével tapsvihar és éljenzés haugzott fel. — Tóvölgyi urat a felolvasó asztalnál a felolvasást megelőzőleg Fráter Imre elnök ur mutatta be, végül pedig Nemes Kálmán ur köszönte meg a kör s különösen a jelenvoltak nevében a ritka élvezetet, melyet a tanulságos felolvasás nyujtott. — Magát a felolvasást egész terjedelmében lapunk mellékletén közöljük. — Végül megemlitendőnek tartjuk, hogy a kitünő siker arra buzditia a szabadelvü kör intéző bizottságát, hogy hasonló felolvasási estélyeket gyakrabban is rendezzen, s amennyiben azt ismét oly nagy közönség látogatná, a „Bika“ éttermében fognák megtartani.

— **Vértesi Arnold** lapunk szerkesztőjének jólsikerült arczképét hozza mellékletül a Petőfi társaság lapja a „Koszoru“ e heti száma, melyhez a lap a következő kisérő sorokat közli: „Lapunk mai száma mellett küldjük szét a magyar olvasó-közönség kedvelt elbeszélőjének Vértesi Arnoldnak arczképét. Az iró neve és müködése sokkal ismeretesebbek, hogysem bemutató vagy ajánló levelet kellene csatolnunk a jól sikerült fényképhez. Vértesi husz évnél hosszabb időre terjedő irói pályája alatt több száz elbeszélő müben, köztük egy-két terjedelmes regényben, adta jelét nem közönséges tehetségének. A magyar középosztályt erényeivel, de egyuttal hibáival is, kevés elbeszélőnk rajzolja hivebben, s mint meseköltő csaknem páratlanul áll kortársai között. Világnézete nem egyszer tulságosan komor, legutóbbi kötetének iránya ellen lapunk is fölszólalt; de ez nem elég ok arra, hogy tehetségének fényes oldalai előtt kalapot ne emeljünk s elismeréssel ne viseltessünk egyéb kiváló irói tulajdonságai iránt. Ilyenek mindenekelőtt gazdag inventiója, jellemző ereje s könnyed, elegáns előadási modora, melyek előkelő helyet biztositottak számára ugy a közönség előtt, mint ujabbkori elbeszélő irodalmunk történetében. Azt hisszük, hogy olvasóink szivesen látják, régi, kedves ismerősünknek hü képmását.“

— **Margittay Tihamér** és Mesterházy Kálmán ifju festőművészeink még mindig városunkban időznek s csak a hét végén utaznak el Kolozsvárra, hol a képkiállitás megnyitása febr. 6-án lesz.

— **Dalestély.** A miskolczi dalárda néhány tagja tiszteletére a helybeli dalegylet szombaton este a Bika éttermében dalestélyt rendezett, melynek fényes sikere ismételten tanuságot tett arról, hogy a dalárda népszerüsége nem csak hogy nem csökken, de folyton emelkedik, a miként maga a dalárda is folytonosan halad a tökéletesedés felé, s remélhetőleg az ország legjobb dalárdája lesz, mely babérait ujabbakkal szaporitja. — A „Bika“ éttermei minden zugában megteltek válogatott közönséggel és mert városunk szép hölgyei is igen nagy számmal voltak jelen Oláh Józsi kitünő zenéje mellett s főleg a figyelmét mindenre kiterjesztő örökvidám kedélyü elnök Lengyel Imre ur serkentésére éjféltájban tánczra pendelt a jókedvü fiatalság, s oly fáradhatlanul tánczolt, hogy egy fényes bálba sem különben. A dalárdának a nagy bevételből nem csekély jövedelme volt, s helyesen tenné ha hasonló dalestélyeket gyakrabban is rendezne.

— **Erzsébet királyné** szombaton délután Bécsbe érkezett Valéria királykisasszonynyal. A pályaudvaron a király fogadta őket, ki Christalnigg szárnysegéd kiséretében hajtatott oda. A felségek egyenesen a burgba tértek. A királyi pár jelen lesz február elsején Bécsben az iparosok báljan.

— **A kereskedő ifjak önképző** egyesületében szombaton este Dr. Propper N. János tanár ur tartott igen érdekes felolvasást: Az osztrák örökösödési háboru előzményei és következményeiről. A felolvasást csaknem 200 an hallgatták s végül zajosan megéljenezték. —

— **Eljegyzés.** Fisch Emánuel nagykárolyi földbirtokos kedves fiatal leányát Fisch Róza kisasszonyt folyó hó huszonötödikén jegyezte el Keimovits Ignácz Boros sebesi postamester. A kölcsönös vonzalom szülte e szép frigyet soha nem szünő boldogság kisérje.

— **Halálozás.** Városunk egyik általánosan ismert és közbecsülésben levő polgára Kádár Bálint szücsmester f. hó 28-án életének 62-ik évében jobb létre szenderült. Siratja halálát egyetlen fia Kádár Antal helybeli ref. s. lelkész; rajta kivül fájlalják halálát a megboldogultnak testvérei József és Juliánna. Temetése f. hó 30. d. u. 2 órakor lesz kis hatvan utczai 1413. sz. háztól, s hült tetemei a nagy templomban tartandó rövid szertartás után fognak a hatvan-utczai sirkertben örök nyugalomra elhelyeztetni. Béke lengjen porai felett.

— **A Hungária** vendéglő éttermét Endt József a „Bika“ volt főpinczére vette át, s azt február hó elején nyitja meg ünnepélyesen Oláh Józsi zenekarának közremüködése mellett. — A fiatal vendéglős, ki már eddig is mióta átvette a vendéglőt, igen jó konyhát tartott, s jó borokat szolgáltatott, igyekezni fog a közönség pártfogását kiérdemelni.

— **Az iparos ifjuság önképző** és betegsegélyző egylet t. cz. tagjai értesittetnek, hogy február hó 4-ikén vazárnap délután 5 órakor az egyletnek helyiségében a ker. isk. tanára Dr. Szántó Sámuel ur felolvasást fog tartani A felolvasás a „kölcsönsegélyző egyletekről“ fog szólani. Kéretnek ugy az egylet tagjai, valamint az érdeklődő közönség is, hogy a jelzett felolvasásra minél számosabban megjelenni sziveskedjenek. Debreczen, 1883. január hó 29. Szili Ede elnök.

— **Kömüves bál** volt szombaton a „Korona“ termeiben, melyek zsufolásig megteltek, s a jelenvolt vig kedvü fiatalság reggeliig táncolt.

— **A korcsolya egylet** jegén tegnap délután nagy közönség keresett szórakozást a kellemes mulatságban, mit a korcsolyázás nyujt. A katona zenekar hangjai mellett négyes tánez is volt, melyet Boczkó Sámuel ur rendezett. — A jövő vasárnap, mint halljuk, nagy versenykorcsolyázás lesz vagy pedig este lampion világitással ünnepély rendeztetik.

— **Áttért a zsidó vallásra.** A szerelem, a szerelem . . . mit annak Tisza Eszlár, tapolczai kérvény! Bizonyithatja azt Scholz Katalin lőcsei születésü 20 éves leány, ki a napokban Bécsben áttért a katholikus vallásáról a zsidó vallására, hogy kedvesével, Krausz Gyula budapesti kárpitossal ki zsidó vallásu, oltár elé lephessen. — Most azonban ujabb akadályok gördültek az ifju pár elé. — A szerelmeseket sem bécsi, sem magyarországi rabbinus nem akarja összeadni, mert mindketten a magyar állam kötelékébe tartoznak s törvényeink tiltják az ilyen házasságot. A napokban kérvényt nyujtottak be a belügyminiszterhez, melyben a minisztert arra kérik, hogy a házasságra engedélyt adjon.

KÖZGAZDASÁG.

Sertés-üzlet!

(A budapest- kőbányai sertéshizlaló és kölcsön-előlegező részvénytársulat jelentése.)

Budapest Kőbánya, jan. 28.

A nagyobbmérvü felhajtás következtében a hangulat e héten lanyhábbra változott és a hét végén az üzlet pangott.

Heti átlagárak magyar szedett 260—300 kgr. 63——— kr, 220—260 klgr. 60½—61½ kr, vén 300 klgr. felül 60 kr, vidéki sertés ——— kr, tranzitóban szerbiai 58——60 kr. romániai 58—60 kr brutto kilogrammonkint,

Takarmányárak. Tengeri uj 6.10 — árpa 6.90 ft'

Helybeli állomány: jan. 19-én maradt 66861 drb.

Felhajtás:

Alsó Magyarországból hizott	3312 db.
„ makkos	369 „
Erdélyből	— „
Szerbiából	931 „
Romániából	1266 „
Szerémségi	— „
A magyar államvasuton hizott	2984 „
„ „ makkos	4974 „
A vidékről	— „
A budai vámoknál	200 „
Hajón (szerémi)	— „
Összesen	79394 db.

Elhajtatott:

Felső-Magyarországba	100 db.
Bécsbe	826 „
Csehországba	485 db.
Bodanbachen át	2117 „
Ruttkán „	738 „
Dél Németországba	— „
Budapesti fogyasztásra	2312 „
Kültelkekre	100 „
A budai vámoknál	— „
Kőbanyai szalonnatermelők	200 „
A m. államvaspályán	153 „
Összesen	7031 „
Maradt	72366 „

A részvényszállásokban volt 8876 db.

Az egészségügyi és tranzitószállásokon maradt jan, 5-én 6587 „

Ehhez felhajtatott:

szerb sertés	131 „
román sertés	1116 „
Összesen	7334 „
Elhajtatott	1736 „
Maradt	6090 „

Az egészségügyi szemlénél jan. 1-től a mai napig 190 drb sertés a fogyasztástól elvonatott és technikai czélokra használtatott fel.

*

Zsiradék.

Disznózsir egész héten át lanyha irányzatot követett, sőt a hét elején ½ forinttal csökkent; utóbb némileg javult; hordó nélkül 74—73,50 frton adatott el

Szallonna a hét első felében ⅓ forinttal gyengült, utóbb szintén javult. A forgalom jelentéktelen volt. Parasziáru 64—64.50 frtt., I. min. városi asztali szalonna 65 frton, fü-tölt szalonna 73.50 frton adatott el

Termányüzleti heti jelentés.

— A „D. E.“ saját tudósitójától —

Budapest jan. 28.

Buza: e héten jól ajánltatott; a malmok vételkeeve és a forgalom élénk volt és szilárd hangulat mellett az árak a multheti ekhez képest 15—20 krral javultak. A forgalom 110,000 mm. lehető.

Rozs; vontatott forgalommal nyugodt hangulattal frt. 7.—7.30.

Árpa: kérdezettebb, szilárd.

takarmányi árpa frt 6.80—8.—

maláta 7¼—8 —

serfőző 8¼—9¼ helyben és állomásokon.

Zab: szilárd, frt, 6.20—70 tavaszi szállitásra frt. 9.60—62

Tengeri: szilárd frt. 5.90—6,10; május-juniu i szállitásra frt. 6.18—20.

Káposztarepcze: Augusztus-szeptemberre fr. 13⅛—13⅝.

Liszt; A buza drágulása kihatott a lisztüzletre is, és malmaink a barna számok árait jelemelték. Ezen fajok különben speculatióra vétetnek most, és ezért hiányzanak. Finom és középminőségü lisztek változatlanok; az üzlet különben csekély.

Korpa: finom korpa keresett és jobban fizetett frt. 4.30—50 durva korpa is dragább frt. 3.70—4.10.

A fent jegyzet árak kivétel nélkül 100 kilónként és itt átadva értetnek.

Lobmayer J. F.

Legujabb.

Budapest, jan. 29. A képviselőház tegnap a tapolczai kérvényt elutasitotta. Ma az uzsora törvényjavaslat első szakaszának tárgyalása folytattatott. Teleszky azt mondja, hogy a kamatmaximum alapján nem lehet semmiféle uzsora törvényt hozni, Herman elveti az egész javaslatot.

Bécs, jan. 29. Giers tegnap Pétervárra elutazott.

Páris, jan. 29. A miniszterium beadta lemondását; Grévy elfogadta azt. Miután Ferry az uj cabinet megalakitására nem vállalkozott Grévy a Falliéres által benyujtott tervet veszi fontolóra. — Duclerc mellhártyalobban szenved.

DEBRECZENI SZINHÁZ.

Bérlet. Szünet.

Kedd, január 25-én.

Medgyaszay Evelin

jutalmára.

Szentiványéji álom,

látványos szinmü 3 felv. Shakespearetől.

Felelős szerkesztő és kiadó laptulajdonos

Vértesi Arnold.

Főmunkatárs: **Karczag Vilmos.**

MATTONI-FÉLE

GIESSHÜBLER

legtisztább égvényes

SAVANYU-KÚT

legjobb Asztali- és üditő ital,

kitünő hatásunak bizonyult köhögésnél, gége bajoknál, gyomor-és hólyag hurutnál.

ÉDECSEK (az emésztés elősegitésére).

Mattoni Henrik, Karlsbadban (Csehország).

Meghivás.

Az Alföldi takarékpénztár

DEBRECZENBEN

folyó évi február hó 18-án délelőtt 10 órakor, a hivatalos helyiségben megtartandó

X-dik RENDES KÖZGYÜLÉSÉRE

a t. cz. részvényesek meghivatnak.

Tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság és felügyelő bizottság jelentése.
2. Az 1882-ik évi zárszámla beterjesztése.
3. A nyereség miként i felosztása.
4. Három tagu felügyelő bizottság megválasztása.
5. Igazgatósági inditvány.

Debreczen, 1883. január 20-án.

Az igazgatóság.

NB. Az igazgatóság évi jelentése, a közgyülés előtt nyolcz nappal, az illetők által a hivatalos helyiségben megtekinthető.

Robey & Comp

Üllői-ut 35. **BUDAPEST** Üllői-ut 35.

Ajánlják a folyó idényre legujabb szerkezetü

egy és többjáratu daráló- és őrlőmalmaikat

fogaskerék vagy szijhajtásra **sárospataki**, vagy **franczia** kövekkel; továbbá

répavágó és répazuzó gépeiket.

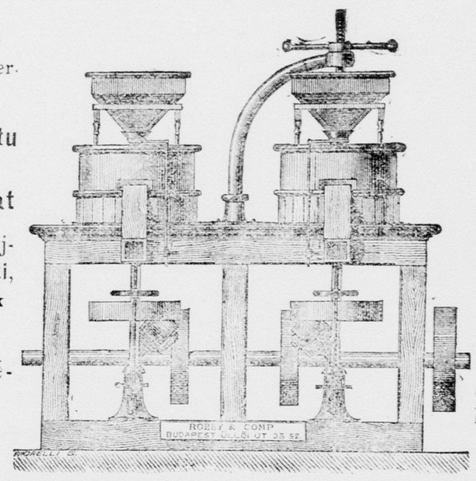

Ajánlják továbbá eredeti angol

szecskavágóikat, kukoricza-morzsolóikat

kézi, járgány- és gőzerőhajtásra,

háromvasu ekéket stb. stb.

a legszilárdabb kiállitás és **legujányosabb** árak mellett,

Árjegyzékekkel kivánatra ingyen és bérmentveszolgálunk.

Electro Homoőpathia.

Az uj Electro homoőpathiai gyógyszerek, — melyek minden neven nevezhető bajok gyógyitasara használtatnak — hatás tekintetében minden eddigelé ösmert gyógyrendszert fulülmulják.

MARQUE DE FABRIQUE DEPOSÉE

kimeritő tankönyv 2 frt.

központi raktár: Santer A. haszonszenvi központi gyógytára **Genfben.**

Magyarországi föraktár: Dr. Wagner D. gyógytára **Budapesten.** a „Palatinushoz" váczi-körut 17-ik szám.

Reudelő orvos: **Dr. Fleichtmann A.** Csorvás, Békésmegye.

Fogfájás csupán a **FEYTONA** által távolitható el. | **higyj de nézd meg kinek**

Debreczenben

Dr. Rotschnek V. Emil

ezngléd-uteczai gyógy-zertárában.

Eladó ház.

Kis csapó-uteza 374-ik szám alatt fekvő házam igen kedvező feltételek mellet eladó.

A ház három külön lakosztályt tartalmaz hozzá tartozó pádiás pinczе és faszinnel. Ezenkivül van nagy kertje, és 6½ hold első rendü szántó földje. Jelenleg a ház évenként több mint 400 ftot jövedelmez.

Megkeresések levél utján hozzám intézendők. **Zoretich Lajos**

százados (Temesvárott Hattyu uteza I. szám

A „DEBRECZENI ELLENŐR"

szerkesztősége és kiadóhivatala

tisztelt **ELŐFIZETŐIVEL**, a **HIRDETŐ CZÉGEKKEL** s általában a nagy közönséggel tudatja, hogy lakó helyiségét megváltoztatván, az

Piacz-utcza SIMONFFY-ház

a volt HOROGH-féle vendéglő helyiségében

(a városházával szemben) található.

A „DEBRECZENI ELLENŐR" NYOMDÁJA

a VECSEY-házból szintén ide költözött át. Addig is, mig a teljesen UJ és GAZDAG FELSZERELÉS megérkezik, itt mindenféle nyomtatványok megrendelhetők.

Bejárat a szerkesztőségbe és nyomdába piacz-utczán és a hal-zugban van.

Debreczen, 1883. Nyomatott a „Debreczeni Ellenőr" könyvnyomdájában. Piacz, SIMONFFY-ház.

mp
öi-ut 35.
ják továbbá ere-
deti angol
ecskavágóikat,
ukoricza-
rzsolóikat
járgány- és gőz-
erőhajtásra,
áromvasu
ket stb. stb.
szilárdabb kiál-
s legujányosabb
rak mellett,
álunk.
ház.
k szám alatt fekvő
lek mellet eladó.
kosztályt tartalmaz
ezze és faszinnel.
és 6½ hold első
g a ház évenként
ez.
tján hozzám inté-
h Lajos
Hattyu uteza I. szám
e"
s
gét
A
és
i-
Z

Mellèklet a „DEBRECZENI ELLENÖR“ 20-ik számához.

A nép szava Isten szava!

Irta: TÓVÖLGYI TITUSZ.

Felolvastatott a debreczeni szabadelvü pártkör helyiségében 1883. január hó 28-án.

I.

Fuit!

Pécsett jártomban az ottani temetőbe is kitévelyegtem s egy vörös márvány sirkereszt vonta magára figyelmemet. Nem azért, mert talán az volt a legdiszesebb, avagy a legnagyobb, sőt igen egyszerü, kisebb keresat volt; hanem azon sajátságosságnál fogva, hogy eléggé nagy aranyozott betükkel csak ez egyetlen szó volt lapjára vésve: „Fuit!“ „Volt.“

És ez a sirkereszt gyakran eszembe jutott már. Mikor a mulandóság és az idő pusztító nyomai leverő hatást gyakorolnak rám, midőn egy-egy elhagyatott rom, avagy ház mellett elmegyek; midőn egy-egy megtört, hanem egykor dé'ezeg alakkal, vagy egy egy hervadt szépséggel találkozom, mindannyiszor eszembe jut ez a sirkereszt, illetőleg ez a felirat: „fuit!“

De nem mondhatnám azért, hogy mindig leverő hatást gyakorol reám. Mikor a velenczei „sóbajok bidján“ jártam, midőn az irtóztató ólom és kasza börtönöket szemléltem, a hol az emberi vadság és szivtelenség korszakának szerencsétlen áldozatai kinoztattak; midőn a kinpadok hajszált meresztő borzalmas eszközeit szemléltem, s szinte hallani véltem a kinozottak vértdermesztő orditását; mikor a csillagos korbácsokat láttam, melyekkel a földes uraság jobbágyait vereté, hogy lefoszlott róluk a hus; mikor az élő emberek tagjait törő kerekek vérrozsdás fogai reám vicsorogtak és tekintetemet remegve forditám el: oh mily jól esett akkor ama csilapitó gondolat, mely jeges borogatásként hatott lázas agyamra, hogy ez is mind csak „fuit“, hogy ez is csak „volt!“

Hogy elmultak ama vad korszakok, mikor a hatalmasabb földböz szegezte a gyengébbet és mikor sok tekintetben jobb dolga volt az állatnak, mint annak a szegény embertársunknak, ki rabszolga, avagy jobbágy anyától született. Mint mikor a római patriczius a nép, a plebejusok testén gázolt, hogy az üldözött és kinzott csoport végre a szent hegyre menekülve inkább ott akart halni éhen, mint visszatérni kinzőihoz. Ámde a szent hegyen feljajdultak szava: „Isten szava volt!“ Az ég meghallgatá kérésüket és felállittatak Rómában a néptribunok, kik aztán a nép megvédésére lettek hivatva s kik az akkori nép nevében nem egyszer hangoztatták „az Isten szavát!“

Hát ha azokra az időkre gondolok is, mikor a nemességtől elválasztott népnek jaja, hogy a mennyeket megrepessze, felhatott az egekig; hogy az istenség mintegy kényszerülve volt a néptribunoknak kölcsönözni saját szavát; mikor azokra az időkre gondolok, hol egyik ember a másiknak nem embertársa, hanem kinzója volt és a törvény, a hatalom, a jog, mindig csak az elnyomót védelmezte, az elnyomottat pedig soha; mikor a jobbágynak nem volt semmije, de még csak családja sem, mert uráé vo t a felesége, a leánya és mindene; mikor nem volt fül, a mely meghallgatta volna a panaszos jaját, hanem elhangzott az a pusztában; hogy mint egykor Kolumbus Kristof a napfogyatkozással ijesztő a vadakat, ugy kellett ijeszteni a nép kinzőit azzal, hogy: Ne jajgattassátok a népet, mert ha meg nem halljátok is a földön, meghallják az égben, tudjátok meg: „Nép szava Isten szava!“

Fuit! — Volt!

A velenczei sóhajok bidját nem az elitélt szerencsétlenek sóhaja járja már, hanem azokéi, kik e szerencsétlen korszak áldozataira vissza emlékeznek, de amely korszak ijesztő éjszakáját a felvilágosodásnak és nemesedett emberi érzésnek diadalmasan felemelkedett napja maga alá gyürt, s a mely korszak már csak: — fuit! —

Az ólom és kasza börtönök régen üres falai közt már csak egy faja van a vérszopóknak, mely a rémes helyek szegleteiben, mint az egykori vérengzők elátkozott szelleme rejtekezik: a pók. A kinpadok kongó termeiben már csak egy felkiáltás járja át a vérünket még ma is, mintha az elmult századok borzalmas napjaiból kiáltana vissza: a viszhang! A többi, Istennek hála, már itt is csak fuit, itt is csak volt!

A csillagos korbácsok ideje: az is „fuit“. Az elkinzott nép véres nyomai már csak a történelem lapjain piroslanak, és az Isten szava, mely mint nép szava, Rómában hangzott fel elő ször, de bejárta az egész világot, s miut az orgona hangja az elnyomottak kebleiből emelkedett ki, Európában már szintén kihalt; a müvelt nyugaton már régen; nálunk 1848 ban. Már pláne Oroszországban is, és nincs többé jajgató sip, amely azt a hangot vissza adja, mert már az is: „fuit!“. Fuit!

Ma már nincs a jobbágy felett uralgó nemesség, nincs a nemesség uralma alatt nyögő jobbágyság. Sok régi urnak fölébe kerekedett a régi jobbágy, sok régi urnak elpusztult, sok régi jobbágynak felépült a telke, sok régi urnak koldul a fia és sok régi jobbágynak a fia ur. Még a miniszterek közt istalálkozott és találkozik.

A törvény közös, a szabadság közös. Közös a gazdagodás, közös a szegényedés lehetősége. Számosan vannak a régi „nép“ közül, a kik nem cserélnének számos urral. Ma már csak az a szegény, akinek pénze és vagyona nincs, mig az előtt szánandó szegény és nyomorult volt az ugynevezett egész „nép“, de a mely nép ma már csak: „fuit“. — Ma már csak: — volt!

„A nép szava Isten szava!“ — Tehát: ez is csak „fuit!“ Ez is csak volt! Mert ugyan kérem:

II.

Hol keressük ma a népet?

Valóban, azok, kik a nép szavát, még ma is, mint Isten szavát hangoztatják, nagy szolgálatot tennének mind a jelen kornak, mind pedig a tudománynak, ha szivesek lennének kijelölni: hogy az a nép tulajdonképen hol van hát? —

Talán a földmüvelő osztályt veszik ezen értelemben? És vajjon vehetik-e az egész földmivelő osztályt az általuk használni szokott értelemben? Oly elnyomott siralmas állapota van-e a földmüvelő osztálynak ma is, miszerint Isten kényszeritve érezze magát az emberiség többi részével szemben ezen osztálynak kölcsönözni az ő szavát? Oly állapotban vannak e magyar nemzeti családunkban a földmüveléssel foglalkozó testvéreink, hogy csak ők használhassák Isten szavát a többi testvérekkel szemben? Mi oknál fogva kivántatik meg az igszságos Istentől ma már, hogy az ő szavát csak az egyik gyermekének adja oda? Mert hát ha az az egyik gyermek arra használná azt fel, hogy a másikra átkot mondjon vele? Hogy a másikat elveszitse és csak saját érdekeit érvényesitse? Miért csak az legyen Isten szava, amit ő akar? És miért legyen mostoha a többi testvér?

Mert a mint emlitém, nem azt a korszakot kell vennünk, a melyik volt, hanem azt, a melyik van. És ezt az egykor magasztos kifejezést, „nép szava Isten szava“, nem kell, nem szabad közönséges kortes frázissá alacsonyitanunk, mert igen is, ezen kifejezésnek magasztos értelme meg van ma is, csakhogy: nem abban az értelemben.

Mert amint mondtam, az egykor elnyomott nép, ma már nics többé! A szabadságnak, emelkedésnek, gyarapodásnak, urrá lehetésnek kapui éppen ugy tárva előtte, mint bárki előtt, aminthogy találunk is már földmiveléssel foglalkozó testvéreink közt igen sokat, aki vagyonos, valamint uri testvéreink közt igen sokat, aki szegény: pedig a szegény ur tizszer szegénynyebb ám a szegény földmivesnél. A szegény ur nemcsak szegény, de lenézett is. Az olyan ur, aki rongyos nadrágban jár és kenyéren, vizen él, nemcsak testileg szenved, nemcsak testileg nyomorult, hanem annál az élet már ezen a földön is pokol. Hát nem épen oly szánandóe az ilyen szegény, mint a többi szegény? És bizony bizony, mondom, ha á kutatnák az emberiség rétegeit, talán — aránylag véve, — éppen a földmiveléssel foglalkozók osztályában találnók föl a legkevesebb boldogtalant.

Hát miert adná most már az ur Isten kiváltságképen az ő szavát csak az egyik gyermekének, másik gyermekével szemben? Mert ha a népnek, a szegénységet tekintjük? Hát éppen ugy megvan az az egyik osztálynál mint a másiknál, valamint hogy éppen ugy meg van a vagyon is.

És miután hogy ma már minden osztály szabad és egyenlő, egyaránt vegyes szegényekkel és gazdagokkal, mert egyaránt nyitva minden osztály előtt minden pálya: melyik osztálynak adja tehát oda az ur Isten, aki sem nem osztály vezér, sem nem pártvezér, az ő szavát: hogy aztán ezzel a szóval az egyik osztály a másik osztályt lesujtsa.

Ahogy az ujabb kornak ujabb fogalmai szerint a régi értelemben vett „nép“ helyett, egy uj értelemben vett „nép“-et alkosznnk? Pédának okaért: a szegénységet? Valamennyi osztálynak egy osztályban tömegesitett szegényeit, amennyiben hogy egy osztálynak vagyonos része sem érdemli meg a mindenható Isten részvétét?

Csakhogy ekkor meg az egy igaz Isten önnönmagával jönne ellenkezésbe, mert ő maga állitotta fől: a józanság, takarékosság és szorgalom erényeit; ezen erényeket követőknek juttalmazását és a nem követőknek büntetését. És miután az a nyomor, melyet ujságaink emlegetnek, rendesen ott szokott tanyát ütni, ahol ezen erények nincsennek meg, hogy másitsa most már meg az ő szavát az ur, azoknak adván, kik ezen erényekkel nem birnak, szemben azokkal, akik ezen erényekkel birnak? Hogy pedig ujságaink és korteseink, a „nep“ elnevezés alatt valóban a földhöz ragadt szegényeket értik: a szegény grófot, a szegény urat, kereskedőt, iparost, hivatalnokot és földmivelőt, — azt befogom bizonyitani alább.

Ámde ez, a „nép“ elnevezésnek rettenetes megszentségtelenitése! Mert azelőtt láttunk népet, önnibája nélkül kinoztatva, ma pedig ezen uj tan szerint látunk népet a hibákból tömegesitve. Mert tisztelet a kivételeknek, de ezeket a közmondásokat: „Dolor voluptatis comes est: Egy ket napi dinom dánom, holtig való szánom bánom.“ „Principii boni finis bonus. „Jó kezdetnek jó vége“. „Parsimonia summum vertigal. A takarékosság a legnagyobb bevétel.“ Quisquis sortis suae faber.

Kiki saját szerencséjének kovácsa,“ sat. nem én találtam föl, hanem még a régi bölcsek. De valóságosan igaz is, és kisérjük csak figyelemmel az emberek cselekedetét és életét, hát saját nyomorának nem mondom hogy mindig, de tiz közül kilenez mindig maga az okozója.

Ime tehát, a mi ujságaink, a hibák ezen tömegesitését keresztelik ma népnek. Es erre akarják ruházni Istenszavát.

Hogy pedig igy áll, ime, a következőkből kitünik: „Meddig tür még a nép, melynek feje alól huzzák ki a párnát, szájából veszik ki az utolsó falatot, zsebéből az utolsó fillért“. — Es ismét:

„A nép rongyokban jár! Nincs betevő falatja, nincs amivel befedhesse elsigázott testét.“ stb.

És tudnék még száz és ezer oly idézettel élni, melyek bebizonyitanák, hogy ujságaink ez ország népének legnyomorultabb részét értik a „nép“ elnevezés alatt. Pedig hát itt van Debreczen városának érdemes lakossága; itt van az egész vidék; ámde tanuul hivom az egész országot, városok és faluk lakosságát: mit tartanak az olyan emberről aki rongyokban jár? akinek betevő falatja nincs? Kinek családja koplal?

Hát mondják ki öszintén, tiszta lelkiismerettel, minden habozás nélkül, nem azt tartják-e az olyan emberről hogy: vagy lusta és dologtalan, a ki nem birja megkeresni kényerét; vagy korhely, aki keresetét megissza?

Nos? Nem azt tarják-e az ilyen ember felől. És ahol az egész falu olyan, hát az egész falu felől? Mert Istennek hála, én az ország nagyrészét ismerem, de az oláh lakosság dologtalan és iszákos részét kivéve, mindenfelé tisztességes kinézésü embereket látok, kiknek bizony ünneplőjük is van, kenyerük is, hála Istennek, meg egy kis szalonnájok is hozzá. — Hanem ujságaink szerint ez már nem is nép. A nép csak az, amelyik rongyokban jár, amelyiknek betevő falatja nincs, tehát aki vagy lusta és nem keres, vagy korhely, aki meg issza amit keres.

Ez mainapság az ugynevezett „nép“. Ennek szava szerintök az Isten szava!

És ez kérem nem tulzás? Hiszen csak olvasunk lapokat, és alig van szám, melyben a „nép nyomorá“-ról ne olvasnánk. Miután pedig a „nyomor“ csak is azoknál észlelhető kiket emlitek, nem tulozunk talán ha azt mondjuk, hogy Magyarországban a lakosságnak csak is egy század része állhat ily „népből.“ — Olyan népből t. i. milyenre ujságaink hivatkozni szeretnek, amely egy század rész dologtalan avagy korhely embernek szájába akarják adni Isten szavát, a kilenczven kilenez szorgalmas és tisztességes emberrel szemben.

Hát nem szörny fogalom ez kérem szépen, mely hogy ugy mondjam: a renyheséget isteniti! Annak óhajt és akaratát kivánja érvényre emelni. Azt akarja irányt adóvá tenni az országban.

De nem! Ne gondolja azt felölem senki, hogy én, azokat kik minduntalan a „nép“-re szoktak hivatkozni, rosz akarattal vádolnám. Isten ments! Csak is azért irtam körül a szó szoros értelmében vett nép tulajdonképeni lényegét ily erős vonásokkal, hogy annál inkább kidomboritsam a tévedést, mely a „nép“ kifejezést még ma is a régi értelemben kivánja használni, mindig egy bizonyos elnyomott osztályra czélozván, de a milyen különlegesen elnyomott osztály, mai napság nincs többé. A nyomor és a jó lét, egyik osztálylyal olyan közös ma, mint a másikkal; szegény vagyonos, avagy gazdag, egyik osztálybau ugy található

ma már mint a másikban. Ha pedig az elégedetlenséget vesszük „nép“ számba? Az is éppen úgy meg van egyik osztályban mint a másikban. Szóval különleges nép ma már nincs, hanem igenis, azért van nép, de egészen más, az az általánosabb értelemben.

III.

Mi a nép?

„Európa népessége,“ „Az ország népe.“ „Hü népeim,“ stb. kifejezéssel, eléggé bebizonyitják és kifejezik: hogy mi a nép.

A nép, a társadalom. Amely társadalom az ő saját szükségleteihez mérten, önnön magát látta el különböző osztályokkal, u. m: —

Földmüvelő osztállyal. Iparos osztállyal. Kereskedelmi osztállyal, és: tudományos osztállyal.

Ez az egészséges társadalom. És bezzeg hány ezer év kellett hozzá, hogy a társadalom magát ezen tiszta átlátszóságig kiforrja. Ez mutatja meg hogy mily fiatal még a világ. Hogy az emberiség még eddig csak is a forrás stadiumában való, s vajjon ki tudja, hogy a tulajdonképeni érés stadiuma még mikor következik.

Még csak az imént is voltak Európában elnyomók és elnyomottak, kiváltságokkal biró nemesek és semmivel nem biró nemtelenek. Ma már ninesennek. Nemesi czim van, mint a német mondja: „Titel ohne mittel“ — de kiváltság már nincs. Szóval a társadalom ma már oda szaturalódott, oda tisztult, a hova maga a természetes fejlödés tisztitotta: és akar ki kezdje ujra, akar ki rendezze ujra, hát hogy itt ott még igazithat rajta, az lehetséges, de hogy a most létező osztályok bármelyikét is (a születési arisztokráciát kivéve) beszüntethesse: az lehetetlenség.

Földmüvelőnek kell lenni, iparosnak kell lenni kereskedőnek kell lenni, tudományos embernek is kell lenni. És ha most már annyire vagyunk, hát hogy tökéletesen kimagyarázhassam magamat, engedtessék meg nekem, miszerint ne csak azt mondhassam hogy „kell lenni“, hanem azt is: hogy miért kell lenni?

Mindenek előtt ki kell pedig jelentenem, hogy nem vad, hanem polgáriasult társadalmat értek, miután hogy vannak elegen akik azt tartják: hogy mire való az a czivilizácziő? Hogy a vademberek is megélnek, — már t. i. ha meg nem eszik egymást. Ámde méltóztassanak elolvasni a Vámbéri közép ázsiai utazását; méltóztassanak elolvasni a Livingstone utazását: méltóztassanak elolvasni azon hittéritők utazását kik a félig avagy egészen vademberek életmódjáról irnak, hol a fejedelem puszta mulatságból százanként vágatja le alattvalóit mint a gulyát, s megnyuzatja feldaraboltatja őket. Ahol nincs törvény mely a gyengébbet az erősebb ellen, a szegényt a gazdag ellen, a népet zsarnoka ellen védelmezné, hanem gyilkolják az embert rakásra, — a fene vadaknál is kegyetlenebbül. És aztán méltóztassanak megkézdezni azon utazókat, kik a czivilizált országokban járnak, hogy minél nagyobb valahol a czivilizácziő, annál nagyobb a jólét és boldogság.

Hát erre való a czivilizácziő.

Miután pedig a világteremtése óta azt tanitja a történelem, hogy a polgárosodás, a czivilizácziő fejlődésének jelei mindenütt egyek és ugyanazok, és hogy ezen jelek után lehet megitélni a czivilizácziő fokát, tehát arra a meggyőződésre kell jutnunk: — hogy magának az emberiségnek forrása választja ki önnön magából e négy vegyi osztályt: már t. i. a földmüvelőt, iparost, kereskedőt és tudományt. Hogy amint a tiszta egészséges levegő meghatározott mennyiségü élenyből, legenyből, könenyből és szénenyből áll, ugy az egészséges társadalomnak is az elmondott négy elem képezi alkotó részét, a mely alkotó elemeknek akar melyike hiányozzék, a társadalom nem lehet egészséges: mert egyik elem a másiknak kiegészitő része. Egyik a másik nélkül nem létezhet. —

El kellett pedig mondanom mindezeket azért, mert egyik néposztály a másikat rendesen ferde szemmel nézi, sőt plane feleslegesnek tartja, mintha a levegő egyik alkatrésze azt mondaná a másiknak hogy: mire való vagy te a világon? Hát bizony arra valók vagyunk, hogy mi négyen képezzük a levegőt, különben nem volna élet; valamint hogy a társadalom négy osztálya is arra való, hogy együtt képezze a társadalmat.

Mert a mai világban már ez a nép. Milliók egyesülése és csoportosulása egy társadalomba. Egyik osztály kikerülve a másikból hogy aztán az egy más segitségére legyen: közös érdekkel és közös czéllal, a társadalom tüzhelyének, a hazának boldogitásával. Ahol mindnyájan, mint közös testvérek mint egy Istennek egyenlő emberi jogokkal felruházott gyermekei, nem külön külön tarthatunk számot a közös atya támogatására, hanem együttesen; nem követelhetjük magunknak a közös atya szavát külön külön hanem csak is együtt: s mint Isten gyermekeinek szava, igy leszen most Isten szavává a nép szava!

IV.

A nép, mint óra.

Itt legelőször is a nadrágos, és a nem nadrágos osztályról akarok szólni, mert ez a két osztály különböző öltözetekben járván nagyobb idenkedéssel viseltetik egymás iránt. Pedig ha a dolgot megvizsgáljuk, az idegenkedésnek már itt sincs helye. Hanem mint a többi osztályok idegenkedése, ez is a régi időkre vihető vissza. Mikor az egyik osztály a másik osztálynak, a nadrágos a nadrágtalannak ura volt. És még csak arra sem volt kilátás, hogy e körülmény megváltozik. A nemtelen, ha csak valami országra szóló nevezetes tettet nem vitt végbe, nemtelen maradt, akár mit csinált légyen; a nemes is nemes maradt ha csak valami országra szóló gaz tettet nem vitt végbez, akár mit csinált légyen. A ledöntheten válasz fal tehát meg volt, s ha e szerint az örökös ur lenézéssel tekintett a parasztra hogy: mi vagy te paraszt? és az örökös paraszt gyülölettel tekintett az örökös elnyomóra, — bizony nem volt csoda. Az egyik ember, aki olyan embernek érezte magát mint a másik, abban a tudatban, hogy ő annak a másiknak még is örökös szolgája lesz, el lehetett keseredve. Aminthogy természet ellenes dolog is volt, aminthogy nem is volt rendjén. De ha a történelem után az emberiség fejlődését tekintjük, hát mindennek meg volt a maga oka. Hanem most? most mutasson nekem örökös urat valaki!

Még alig negyven éve pedig hogy a nemesi kiváltságok megszüntettetek, s már én is ismerek elég olyan embert aki az előtt paraszt volt, ma pedig ur. Leányai nagysám, fiai fertálymágnások: holott ismerek volt urakat, kik ma már a volt parasztnál is kevesebbek, mert éppen séggel semmik, ugynevezett: „föld terhek.“

Hát még a másik negyven év mulva!

Hány igyekező, iakarékos földmives lesz addig urrá, és hány ur lészen még addig semmivé? Mert hét ma már az uraság éppen ugy megszerezhető és elveszthető mint akár mi más. A születés által nyert előny csak addig tart, mig az illető el nem pazarolja a vagyont; a hatrány pedig addig, mig az illető meg nem szerzi a vagyont. Hát miután lehetséges, hogy csak ötven év mulva is ugy át változik az emberek helyzete, hogy a kik ma felül vannak, azok jó része alul lesz, akik pedig alul vannak azok jó rész felül lesz: hát bizony nevetséges erre a kis időre le nézni vagy gyülölni egymást.

Ezért mondom és állitom: hogy ma már a nép nem más, mint az egész társadalom. A földmüvesből lehet miniszter; a minisztor családjából fömives.

A földmives ma gatyát hord, holnap nadrágot huz ha ugy tartja a kedve. Ma szegény, holnap vagyonos; az ur pedig vagyonos és holnap szegény. Ugy változik és gomolyog a társadalom, hogy mire az ember helyzetét meghatároznád, az a helyzet már megváltozott. Ma ebben a körben látsz valakit, de lehet hogy már holnap nem találod ott fől, hanem más lesz helyén. Egyik osztály tagjai folytonos kavarodásban vannak a másik osztály tagjaival, csak sejted őket, de ha valamelyikre rá akarnál lőni: nem mernél, mert mire a fegyver elsül, már egy másik lehet a czélpont előtt.

A mai nép tehát igen helyesen hasonlitható egy órához: melynek fő kereke a földmüvelés, rugója az ipar, s egyéb kerekei a nép osztályoknak többi ága.

Most ime a kerekek:

A földet ipar nélkül még csak müvelni sem lehetne helyesen, ipar nem kaphatna feldolgozni való anyagot kereskedelem nélkül; sem ipar, sem kereskedelem nem létezhetnék hitel nélkül; hitel nem létezhetik jó törvények nélkül; jó törvény, törvény tudomány nélkül; tudomány tanulás nélkül; tanulás iskola nélkül; iskola állam nélkül; állam rend nélkül; rend közigazgatás nélkül; közigazgatás rendőrség nélkül és igy tovább. De semmi és semmi nem létezhetnék fizetés nélkül, fizetés pedig nem létezhetik adó nélkül. És ezt a társadalom belátván, ezen önfentartási czélokra önnön magának adóz, közegeket teremt, mely ezen adót össze szedi és abból a fizetendőket teljesiti.

E szerint egyik osztály nem arra való, hogy a másiknak rovására éljen, hanem egyik osztálynak szükséglete teremtette a másik osztályt; egyik osztály nem magáért, hanem a másikért van, de magáért nem is lehetne, mert a közös érdek tartja fenn, a melyiknek olyan nélkülözhetetlen egyik része, mint a másik.

Egyik pályának sem nagy oka van irigykednie a másikra, mert az ügyesség, szorgalom és takarékosság minden pályán megtalálja a maga emelkedhetési módját, mig az ellenkező sehol. És a mint a demokrazia árja emelkedni fog, el is mos lassan-lassan minden osztály-különbséget, hogy ember és ember között csak egy rang leszen: a becsület rangja!

Mert csak is ez az igazi, és a valóságos érdem. Az ész, adomány; az ész felhasználni tudása is adomány; a felhasználás érdek; a szorgalom és az igyekezet erény, mely azonban mind feltalálja a maga hasznát. Ámde soha és semmi féle érdekből nem tenni olyat, a mi másik embertársunknak karával lehet; ellentállni minden csábitó megkisértetésnek: ez becsület!

Az egyedüli salaktalan érdem, mely meg érdemli minden ember tiszteletét.

Még egyet, igen tisztelt hallgató közönség, — és előadásomat befejezem; — de miután óráról szóltam, s miután az órának órásai is szoktak lenni, még az órásokról akarok elmondani nehány szót. Tehát:

Az órásokról.

Mi féle kerekekből áll tehát a nép órája?

Hogy még egyszer megemlitsük, áll a legujabb beosztás szerint:

Földmüvelés, ipar és kereskedelemből.

A rend és vagyon biztonság fentartásából, avagy belügyből.

Igazságszolgáltatásból.

Tanitásból, iskoláztatásból.

Száraz és vizi utak készitéséből és fenntartásából, az az közlekedésből.

A hazának külső ellenség ellen való megvedelmezéséből.

Mind ezek fenntartására a pénz előteremtéséből.

Ugyan kérem, méltóztassanak megmondani, hogy ezen kerekek közül melyik a felesleges? — A földmüvelés, ipar és kereskedelem-e? A rend és a közbiztonság-e? Az igazságszolgáltatás-e? A tanitás-e? A haza védelme-e? A közlekedés-e? Legjobb lenne mindenesetre a pánzügyérséget nélkülözni amelyik az adót szedi. Csakhogy akkor meg az egész óra megáll, mert minden kerék csak ugy forog, ha kenik.

Hát a mint méltóztatnak látni, ezek közül a kerekek közül valamennyi nélkülözhetetlen. És a hány egy-egy keréknek a foga, annyi benne az osztály. A belügyminiszterium fogai a megyék és városok, melyek zárjel közt legyen mondva, ma még annyira szelidítetlenek, hogy minduntalan az órás legény kezeibe harapnak.) Az igazságügyé a törvényszékek. A tanügyé az iskolák. A pénzügyé a pénzügyigazgatóságok sat. sat. Ugy, hogy ha ezt a létező sok szétszórt hivatalt szamba vesszük, hát szépen oda helyezhetjük valamennyit az óra illető kerekére és meg fogjuk látni, hogy nem felesleges egyetlen egy sem, hogy mindeniknek meg van a maga hivatása.

Hát ha még luxussal akarnók kiá litani ezt az órát, mint ahogy igen sokan mind untalan javasolják, mert nekik még egy kerek sem tökéletes, akkor nyulhatnunk meg a zsebbe.

Drága mesterség az órás mesterség kérem szépen. Ha az órába bele fuj is, már két forint. Hát még ez a mi régi rendszerü, toldozott, foltozott rozsdás óránk hogy nézett ki 1867 előtt? Ezer éves öcska, nyikorgó kerekeivel, egy egy közé toldott Bach és Schmerling fele komisz munkával, hogy mikor a magyar kerék bele nyomta fogait a németbe, a német meg a magyarba, hát csak ugy cikkegett az egész jármü. Csupán csak hogy meg nem állt, hanem mozgott valahogyan de nagy kinnal.

Most már, mikor ezt a rettenetesen helyben hagyott órat az idegen mesteremberek kezeiből átvettük, hát nem volt annak rendben egyetlen egy porczikája sem. A mely szakértő bele nézett, az elszörnyedt: hogy mit csináljunk ezzel?

Ott áll az órás mester, a miniszterelnök, az ő segédeivel, melyek mindenike a kezét csapdosta össze, hogy mit lehessen ezzel tenni. Hiszen uj kell itt minden, de minden.

Elmondták a gazda képviselőjének, az országgyülésnek, kik persze nem felelhettek egyebet, mint azt hogy: hátha uj kell, akkor uj kell. Mit tehetünk róla. Talán többe fog kerülni, mintha egy egész uj órat vennénk; de hát hol vehetünk egy másik Magyarországot? —

És aztán hozzá kellett fogni az ujtáshoz. Nem mondom hogy egyik másik órás legény nem csinált valami hibát, vagy a kerékről a saját zsebe számára le nem reszelt valamit. De hamar is észre vették, hamar is a körmére koppintottak. És most istennek hála, nem is fordul elő ilyen dolog.

Hanem bizony az ujitás még most is sokba nagyon de nagyon sokba kerül. És mégis, a kik leginkább felpanaszolják, hogy mennyit költünk, minden kerék ellen azoknak van legtöbb kifogásuk. Hogy ez csak vas; ez csak olyan közönséges aczél; ez csak réz; ez meg csak ilyen, ez meg csakolyan. Mintha az órások nem tudnák azt. De mikor még vasra sem akarnak adni, hát hogy lehessen előállitani a „Nikkel-Wereket“.— Jól tudjuk azt, hogy legjobb volna ha minden tengely rubinon járna mint a chronometernél, de hát ki fizeti meg? Az órás megcsinálja, csak pénzt méltóztassanak hozzá adni, de mikor pénz kell, hát ha a kibáló urnak mindig nyitva volt is a kabátja, akkor bizonyosan begombolja.

Különben ugy szokott az lenni, hogy mindig a legrosszabb fizető találja a legtöbb hibát.

Mert ugyan nézzünk végig órásainkon, miniszterein. Egytől egyig olyan ember, hogy a hányszor még egy.egy eltávozott, az ellenzék sirt utánna legjobban. Egyenként véve rá is mondják mindenikre hogy derék becsületes okos tanult ember, jó hazafi. Hanem mikor „kormány“ czim alatt emlegetik? Akkor aztán se becsület, se tudomány, se hazafiság nincs egyben sem. Mert hát a közönség előtt nem akarják elismerni hogy a kormány is derék kormány. Hiszen akkor nem kellene megbuktatni és ők soha sem ülhetnének a bársony székbe. Hát csak ugy egyenként ismerik el a kormány tagjairól, hogy aranyak. Már pedig ami aranyakból van, aranynak kell annak lenni: s ha a kormány tagjai egyenként aranyak, együtt véve is aranyak.

Hogy pedig az óra jól járe most avagy nem? Ott van a többi európai óra. Azok a külföldi szakértők legalább, kik az óra járását ez előtt is ismerték, most is ismerik, azt állitják, hogy ez az óra, Európa legjobb szerkezetü órái után készülvén, ha késik-sz bizonnyal nem fog nála jobban járni egyik sem.

Az órások pedig egyebet nem tehetnek. Hogy sokba kerül? Arról sem tehetnek. Ők csak is annyit tehetnek, hogy ami rájok van bizva, azt tehetségük és lelkiismeretük szerint teljesitsék. És azt meg is teszik. Egy miniszterünk sincs, kiről el lehetne mondani hogy nem teszi meg amit csak tehet és ami csak lehetséges. Egyszerre nem tehet meg mindent, mert hiszen ha mindent egyszerre megtehetne, akkor nem maradna semmi teendő, a kormányt fel lehetne oszlatni és a képviselők zabot hegyezni haza mehetnének: ámde a teendő nem fogy ki soha és senkinél. Ujságaink ugyan nem azt nézik, hanem egyre kutatják hogy vajjon mi nincs még rendjén, és akkor aztan nekt a miniszternek. A miniszter persze nem felelhet valamennyinek, és nem mondhatja el: hogy minden munkában van és minden megiesz csak be kell várni az idejét, mert hogy valamit kigondoljunk és amint kimondjuk, hogy az mindjárt meg is legyen, azt csak Istentől lehetne várni, de embertől nem.

Szóval az órások dolgoznak folytonosan teljes erejükből. Egy olyan nagy óra, mint egy nagy ország, ád is tenni valót eleget. — Ujitanak, javitanak tisztitanak, hiányokat pótolnak, furnak faragnak és azon vannak, hogy egyik keréknek a forgása ne akadályozza a másikat, hogy össze vágjon valamennyi az az: valamennyi néposztály ügye egyenlően legyen gondozva, valamennyinek meglevén az ő külön külön órása, külön külön miniszt ere.

Valamennyi miniszter a maga kerekének előmozditasán dolgozik, s igy valamennyi néposztálynak meg van az ő gondozója, ki a másikkal vetélkedik. A földmivelési, ipar és kereskedelmi miniszter nem tesz egyebet, mint folytonosan ezen osztályok előmenetelére munkálkodik. Es igy van a maga feladatával valamennyi miniszter. Melyik nép osztály van tehát külön megkülönböztetve? Melyik nép osztálynak van külön harangja az órában, amely harangból Isten szavát a többi osztály ellen lehessen beszélteini? Melyik osztály van elnyomva, hogy ily külön vészharangot kongathasson?

Egyik sem! Mert egyenlő valamennyi osztály. Valamennyi osztálynak a kereke egymásba vág, és az egymás mozgatására való valamennyi kerék. Ez előtt igenis, mikor az egyik kerék a kalapácsot, a masik pedig a harangot képviselte, akkor az egyiknek nagyon módjában volt a szólás, de mióta valamennyi kereknek összemüködése idézi elő az óra ütését, és az a harang nem egyik osztálynak a háta, hanem valamennyi osztálynak a szive, mely a közös haza boldogságáért együtt dobog, hát az óta ennek a harangnak szava képezi az Isten szavát!

Ez a közös hang, ez a közös szó, mely valamennyi osztály ajkáról egyszerre hangzik fel a választások alatt; hát alkotmányos az országban ez a szó a többség szava: az Isten szava!

Hát ez előtt a szó előtt méltóztassanak meghajolni azoknak, kik a „nép szavát mint Isten szavát“ olyan nagyon szeretik emlegetni! Ez előtt a szó előtt: mert alkotmányos országban az egész ország népe az a nép, melynek többségében a jog akarata nyilatkozik, és a mely nyilatkozat előtt meghajlik a kormány és a korona egyaránt, mert ezen nyilatkozatnak szava: „Az Isten szava!“

Debreczen, 1883. Nyom. a „Debreczeni Ellenőr“ könyvny. Főpiacz. SIMONFFY-ház.